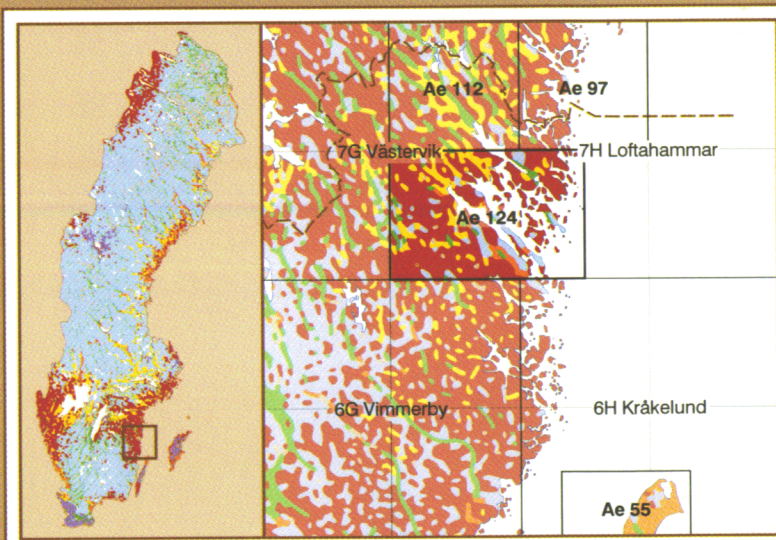

Jordartskartan

7G Västervik SO 7H Loftahammar SV

Map of the Quaternary Deposits

Skala 1:50 000

1999

KORTFATTAD BESKRIVNING AV JORDARTERNA

I det följande ges en mycket kortfattad beskrivning till jordartskartan 7G Västervik SO. En mera omfattande beskrivning utges separat.

JORDARTER SOM BILDATS AV LANDISEN ELLER DESS SMÅLTAVATTEN (GLACIALA AVLAGRINGAR)

Morän
Landisen tog upp och bearbetade losbrutna delar av berggrunden och äldre jordlager. I samband med isens avsmältning avsattes material som en oeroderad jordart, morän (ibland ofta kallad "benni-morän"). Morän avsattes dels under isen, dels i isens uppspruckna randzon, och moränen bildar ett i huvudsak utjämnat block på berggrunden. Moränryggar är överlagri i ovanliga jordartskartor, men flera mycket utbredda stödsämsmoräner, en typ av drömmar, förekommer bl.a. vid Fårått, Runna och Övrigstad samt på Norrlandet, Grånäs och Hasselö. Dessa har i stor utsträckning visat sig utgöra erosionsrester av vid en tidigare nedslagen morän, och moränmaktigheten i dem är betydande. I flera fall mer än 20 m.
Det normala moränen inom kartområdet domineras av sand och har en vilande halt av grus, sten och block (sånlig morän). En del områden med i sen korttransporterad morän, dominerad av sten, grus och sand (grusig morän) finns också. Lågransporterad tung morän går i dagen i stödsämsmoräna vid Övrigstad, öster om Gamleby, samt vid Fårått.

Moräners blockhalt i markytan framgår av jordartskartan. Med normalblockig yta menas att strödda block förekommer allmänt. Störreblockiga ytor har hög halt av block större än 1 m i diameter.

Isälvsavlagringar

Vid landsens avsmältning bildades stora mängder smältvatten. Vattnet samlades i tunnar och sprickor i isen och sökte sig mot stranden. Material som fanns i isen, alltifrån block till små lerpartiklar, transporterades och sorterades i vattnet. Isälvsavlagringar bildades när block, sten, grus och sand avsattes i isens håligheter eller framför stranden.
Huvuddelen av isälvsavlagringarna inom kartområdet består av utbredda avlagringar, för det mesta bildade vid och strax utanför stranden och huvudsakligen uppbyggda av sand och grus. Markerade ryggar bildade i sprickor och tunnar i isen och huvudsakligen uppbyggda av grus, sten och block, s.k. rullstensåsar, förekommer endast i korta, osammanhängande partier här och där. Flera lågt isälvsavlagringar är kraftigt påverkade av havets avslätning och i stor utsträckning omringade till avlagras. De största och mest utbredda avlagringarna med isälvsediment finns väster om Hummelstad, vid Loftahammar och vid Bredvässa.

Glaciala finkorniga sediment

De minsta partiklarna som transporterades av isens smältvatten sedimenterade på lugnt vatten, varigen på relativt långt avstånd från stranden. Områden med så finns i huvudsak i anslutning till isälvsavlagringar där småhattenmaktigheten varit stor. Glaciala leror är en utbredd och allmän jordart inom kartområdet. Den finns som ett hettäckande lager i dalstråken och när ofta långt upp i sluttningarna. Centralt i de lågt belägna, större dalstråken är maktigheten ofta mer än 10 m. Den glaciala lera är allmänt såldad (varvigt) utom i de mest yttre delarna. Varvningen har orsakats av återlöslning av variationer i vattenföringen, och varven är s.k. årsvarv. Kartområdets glaciala leror är i regel styva och en mycket bördig odlingsjord.

JORDARTER SOM BILDATS EFTER LANDISENS AVSMÄLTNING (POSTGLACIALA AVLAGRINGAR)

Då landsisen avsmält låg kartområdet under den oavvarande Östersjöns yta bortsett från några små höjdmoräner längst i nordväst, vilka når mer än 125 m ö.h., som är den s.k. högsta kusten (HK) i området. Genom landslänggen, som i snitt är ca 0,2 m per 100 år, höjde sig området successivt av vattnet och jordarterna utsattes för svallning. Kläpper, grus och sand avsattes nära stranden, det finkornigaste materialet fördes ut på djupa vatten och bildar nu täcken med främst lera i kanten i ålgpartier. Sediment avsattes även i insjöar och utmed bäckar och åar. Torv, gyttja och gyttjelera har bildats i f.d. sjöar och sankmarker genom att rester av döda växter och organismer har ansamlats.

Svålsediment

Kläpper och grus finns sälls i stora mängd i mot havet exponerade sluttningar och är speciellt vanligt på höjdmoräner som gränsar mot Gamlebyviken och Gudingen samt på vissa av de större skärgårdarna, speciellt Hasselö. I dessa områden förekommer också serier av välutbildade strandvallar liksom flera ovanliga kläpperavlagringar, bl.a. de kända kläpperlagren inom naturreservaten vid Jenny Kläpparna. Sediment avsattes även i insjöar och utmed bäckar och åar. Torv, gyttja och gyttjelera har bildats i f.d. sjöar och sankmarker genom att rester av döda växter och organismer har ansamlats.

Finkorniga havs- och sjösediment

Postglaciala lera har stor utbredning i de stora dalstråken lägre liggande delar och är där en viktig odlingsjord. Lerans maktighet överstiger sällan 2 m. Också gyttjelera är en utbredd jordart i dalängarnas lägsta delar, och jordarten visar var f.d. sjöar funnits. Gyttjelera utgör även i regel undertaget till torven i kartområdets torvmarker.

Svålsediment

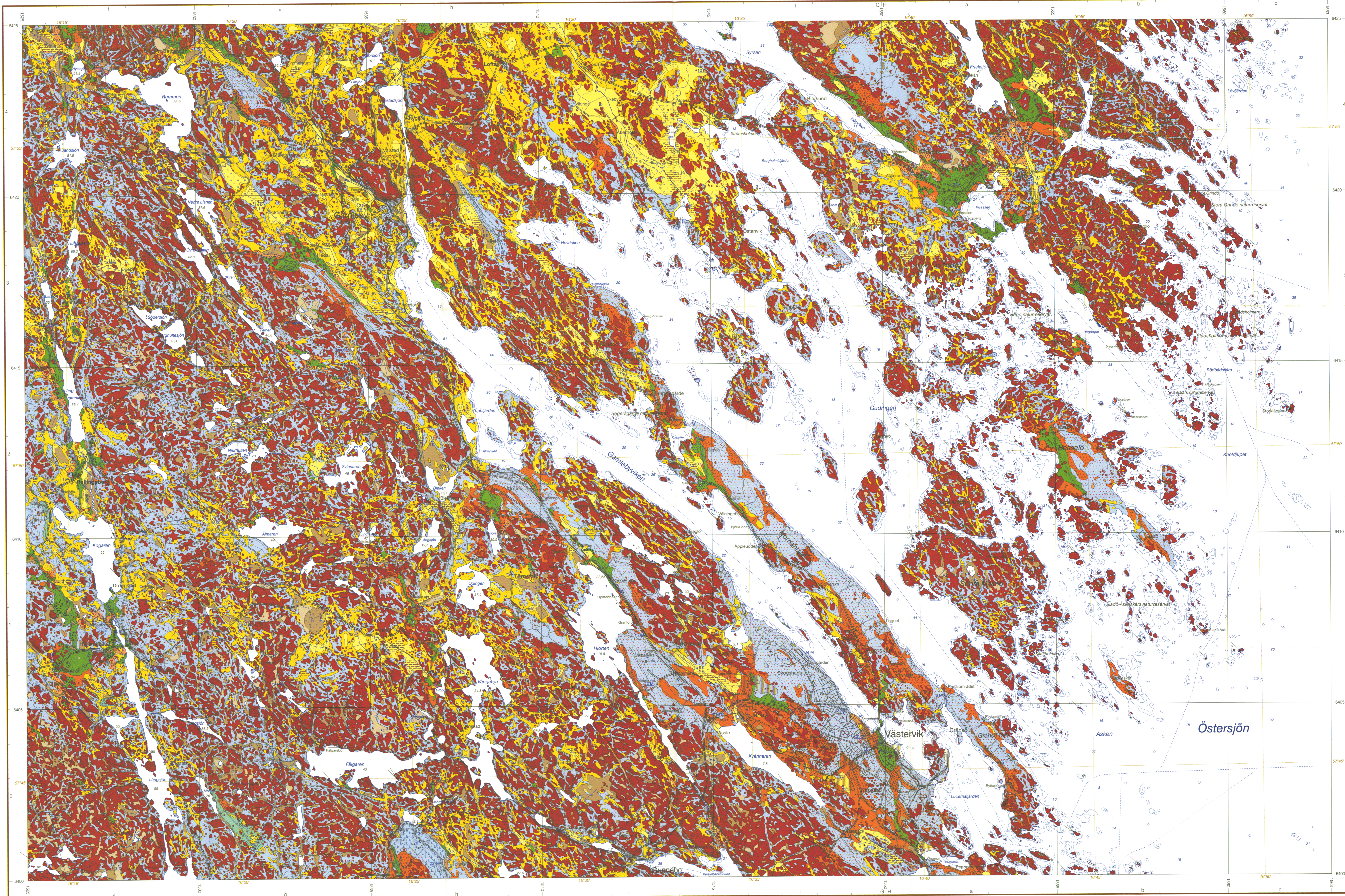
Svålsediment bildar plana och ofta periodvis översvämnade lågmarken utmed dagens åar och bäckar. Svålsedimenten inom kartområdet består i huvudsak av lera, men där där skikt genom isälvsavlagringar förekommer en del sandiga svålsediment. Organiskt material ingår i vilande mängd.

Torv

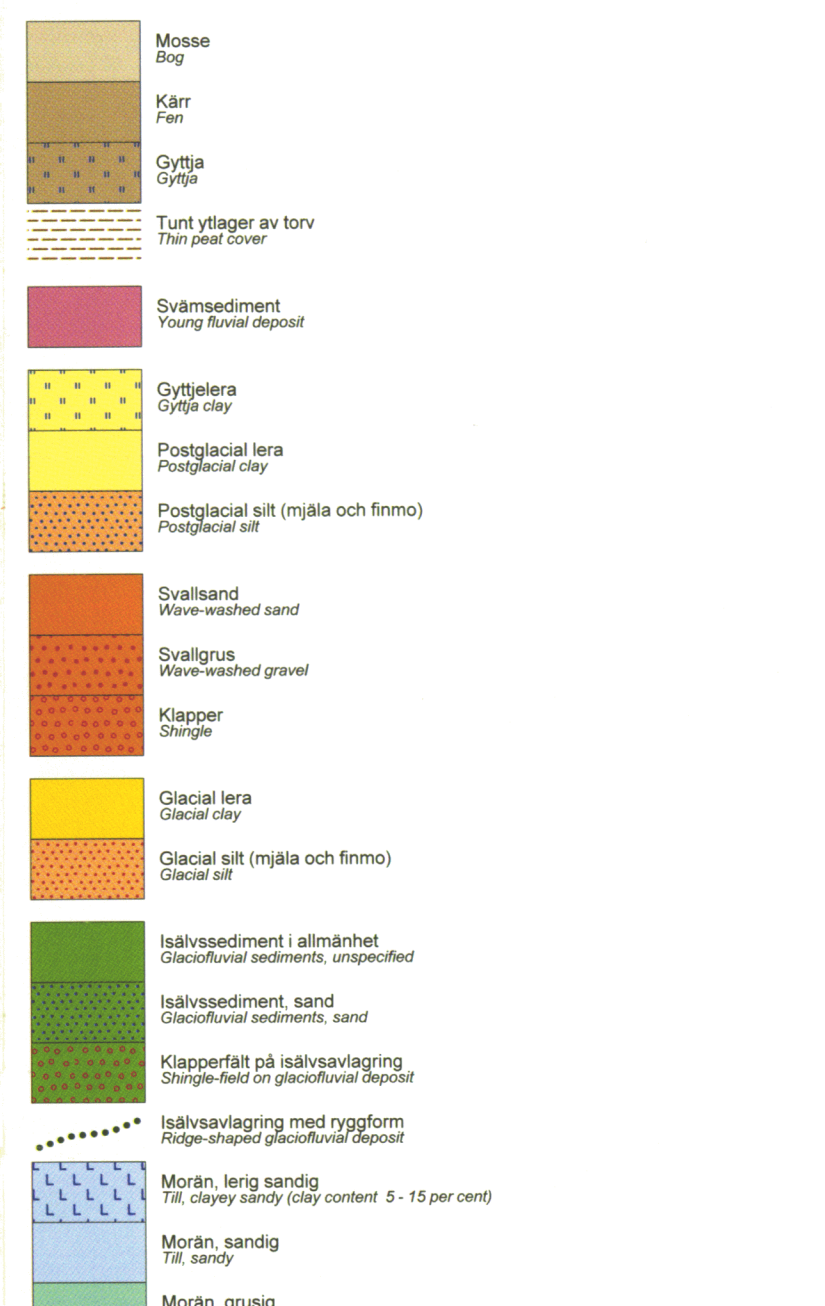
Kartområdets torvmarker är i huvudsak igenväxta försjöar och vattenfyllda sänkor. Dalstråken odlade och utdikade torvmarker domineras av lövkärr, höjdmoräna består i huvudsak av mossar och fattigkärr. Nästan samtliga torvmarker är påverkade av utdikning, torvövring m.m.

JORDARTSANALYSER

I samband med kartläggningen har tagits prover av olika jordarter. Ett antal analyser har gjorts på proverna, bl.a. har korrosionskärmanmätning, basämnenhalten, jernhalten, kalkhalt, organisk halt och pH bestämts. Analysresultaten presenteras i den separata beskrivningen.

TECKENFÖRKLARING TILL KARTAN
Jordarterna är i teckenförklaringen grupperade efter bildningsdått. De är i princip placerade så att en yngre jordartsgrupp står ovanför en äldre. Mönster utan ram, t.ex. för tunt yttre av torv redovisas i kombination med jordartsbeteckning. Inom varje grupp är, utan hänsyn tagen till ålder, den mest finkorniga jordarten placerad överst och den mest grovkorniga underst. De äldsta jordarterna - moräner - visar normalt direkt på berg. Övriga jordarter underlagras antingen av berg eller ett eller flera äldre jordlager.

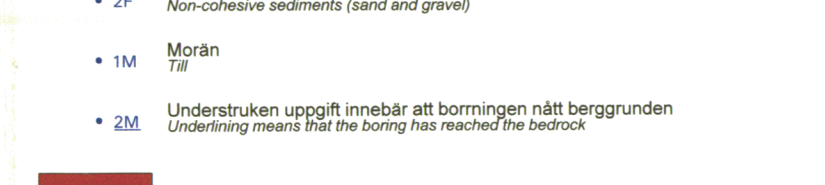

Moräners blockhalt i ytan
The block frequency of the soil surface
Blockhalt
High block frequency
Störreblockig
High frequency of large boulders

Normalblockiga moränryggar redovisas utan mönster för blockhalt
Tilt surfaces with medium boulder frequency have no superspeed boulder pattern

Maktighetsuppgifter i meter
Thickness in metres of Quaternary deposits

Schematisk profil som visar normala jordlagerföljder inom kartområdet.
Ovanför profilen visas i plan miljövarande kartbild.
Typical section through Quaternary deposits in the map area.
The strip above depicts the corresponding plan view.

Den geologiska karteringen har utförts 1980-1983 under ledning av S.-I. Svansson. Kartens geologiska information finns digitalt lagrad vid SGU.

Referens till kartan: Svansson, S.-I., 1999. Jordartskartan 7G Västervik SO / 7H Loftahammar SV. Svensk geologisk undersökning, Ae 124.

Reference to the map: Svansson, S.-I., 1999. Map of the Quaternary Deposits 7G Västervik SO / 7H Loftahammar SV. Swedish geological surveying Ae 124. ISBN 0586-1535

Huvudkontor/Head Office: Box 67, S-751 23 Uppsala, Sweden
Fälldkontor/Regional Offices: Göteborg, Örebro, Umeå, etc.

Skala 1:50 000